

Innst. 359 L

(2016–2017)

Innstilling til Stortinget fra familie- og kulturkomiteen

Prop. 88 L (2016–2017)

Innstilling fra familie- og kulturkomiteen om Lov om adopsjon (adopsjonsloven)

Til Stortinget

1. Bakgrunn

1.1 Hovedinnholdet i proposisjonen

Barne- og likestillingsdepartementet legger fram forslag til ny lov om adopsjon (adopsjonsloven). Det er behov for en ny og mer moderne adopsjonslov. Gjeldende lov er fra 1986 og er uoversiktlig og lite systematisk bygd opp. Flere av forslagene innebærer at adopsjonsmyndighetenes praksis og retningslinjer blir lovfestet, og at de ulike bestemmelsene i loven systematiseres bedre. Loven får en ny og bedre struktur med bestemmelser om felles vilkår for adopsjon. Det skilles mellom nasjonale og internasjonale adopsjoner og angis krav knyttet til de enkelte adopsjonstypene. Loven vil dermed bli mer oversiktlig og brukervennlig og være et enklere verktøy for adopsjonsmyndighetene i deres saksbehandling. Den nye loven vil kunne bidra til større trygghet, likebehandling og forutsigbarhet.

Sentralt for en adopsjon er at den skal være til barnets beste. Kravet om at adopsjonen må være til barnets beste, er et grunnleggende vilkår som understreker formålet med adopsjon: å gi barn en trygg oppvekst ved å gi gode foreldre til barn som trenger det. Hensynet til barnet er ikke bare et viktig hensyn, men selve bærebjelken i adopsjonsinstituttet.

Adopsjonslovutvalget, som la fram sin utredning NOU 2014:9 Ny adopsjonslov i 2014, ble utnevnt i statsråd 28. september 2012. Forslagene i denne lovproposisjonen bygger på adopsjonslovutvalgets for-

slag. Ifølge mandatet fra 2012 skulle adopsjonslovutvalget foreta en fullstendig og prinsipiell vurdering av adopsjonsinstituttet og en generell vurdering av hva adopsjonsloven bør inneholde. Utvalget hadde også som oppgave å utrede og utarbeide utkast til ny lov om adopsjon.

Adopsjonslovutvalgets arbeid bygger videre på utredning NOU 2009:21 Adopsjon – til barnets beste fra Hove-utvalget. Hove-utvalget, som ble oppnevnt i 2008, gjennomgikk adopsjonspolitikken og satte adopsjon inn i en bred faglig og samfunnsmessig sammenheng. Hove-utvalget fremmet en rekke forslag om både nasjonal og internasjonal adopsjon og forslag til både endrede vilkår, endret saksgang og nye ordninger for oppfølging etter at en adopsjon er gjennomført.

Departementet foreslår blant annet å senke alderen for adoptivbarns rett til å få vite hvem de opprinnelige foreldre er, fra 18 til 15 år. Den adopterte skal få opplysningene under nødvendig veiledning.

Etter gjeldende regler har bare den som er adoptert, rett til å få vite identiteten til sine opprinnelige foreldre. Regelen foreslås nå utvidet. Dersom den adopterte er død, skal den adoptertes etterkommere i rett nedstigende linje kunne få opplyst navnene på de opprinnelige foreldrene til den adopterte.

Departementet foreslår at adopsjonsloven skal ha et uttrykkelig forbud mot å gi vederlag eller annen motytelse for å påvirke noen slik at en søknad om adopsjon eller forhåndssamtykke til adopsjon kan innvilges. Det skal være forbudt å forsøke å påvirke personer som må samtykke eller uttale seg i adopsjonssaken. Forbudet er i tråd med internasjonale konvensjoner på området og er viktig for å unngå misbruk av adopsjonsinstituttet.

1.2 Departementets forslag til ny adopsjonslov

1.2.1 Adopsjonsinstituttet

Departementet slår fast at adopsjonsinstituttet skal bygge videre på de rammene som er angitt i gjeldende adopsjonslov. Barnets beste skal fortsatt være avgjørende for å innvilge et forhåndssamtykke til adopsjon og adopsjon av et konkret barn. Et forhåndssamtykke til adopsjon innebærer at søkerne vurderes å kunne ivareta omsorgsbehovene til et utenlandsk adoptivbarn på en måte som generelt kan antas å være best for barnet. Om det vil være best for et konkret adoptivbarn å bli adoptert av søkerne, avgjøres imidlertid av myndighetene i barnets hjemland.

Adopsjon skal fortsatt være en myndighetsoppgave.

Adopsjonsmyndigheten skal ha plikt til å foreta en selvstendig vurdering av søknader om adopsjon, med ansvar for å opplyse saken og å avgjøre om adopsjonen er til barnets beste.

Departementet støtter også adopsjonslovutvalgets vurdering om at kravene til adoptivsøkerne skal ligge fast og ikke variere etter hvor mange barn som er tilgjengelige for adopsjon. Samfunnet må gjøre en vurdering av hva som kreves for å gi barn gode oppvekstvilkår, og de som fyller disse kravene, må få anledning til å søke om adopsjon eller forhåndssamtykke, dersom det gjelder adopsjon av barn som er bosatt i utlandet.

Adoptivbarn skal likestilles med egenfødte barn, og det skal fortsatt være en kjernefamilierelasjon, selv om enslige har mulighet til å adoptere. Barn kan i dag vokse opp med to mødre eller to fedre, og likekjønnede par skal kunne adoptere et barn sammen. I par der den ene er biologisk forelder med foreldreansvar, kan den i parett som ikke er biologisk forelder til barnet, søke å bli vurdert for stebarneadopsjon på linje med heterofile partnere.

Departementet kan ikke se at det er grunn til å innføre noen mulighet for å oppheve en adopsjon. Dette mente også adopsjonslovutvalget. Dersom adoptivbarnet skulle utsettes for omsorgssvikt, er det barnevernstenesten som skal benytte sine virkemidler for å hjelpe barnet, på linje med det som gjelder alle andre barn i Norge. Det kan imidlertid være sjeldne tilfeller der det er aktuelt med ny adopsjon av adoptivbarn, og også en ny adopsjon av eget barn.

1.2.2 Formålet med adopsjon

Departementet foreslår en egen formålsbestemmelse i adopsjonsloven, der siktemålet med adopsjonen framheves. Formålet med loven er at barn skal få en trygg oppvekst ved at det etableres varige, rettslige bånd mellom barnet og adoptivforeldrene tilsvarende forholdet mellom barn og foreldre. Departe-

mentet foreslår at formålsbestemmelsen skiller mellom adopsjon av barn og voksne. Adopsjon av voksne skal bekrefte rettslig de eksisterende båndene mellom den som adopteres og adoptivforeldrene. Som etter gjeldende adopsjonslov skal grunnvilkåret være at adopsjon skal være til barnets beste.

1.2.3 Generelle vilkår for adopsjon og forhåndssamtykke

Departementet foreslår, i tråd med adopsjonslovutvalgets forslag, å strukturere loven mer systematisk. Det foreslås også enkelte nye bestemmelser.

Noen av de generelle vilkårene for adopsjon går fram av nåværende adopsjonslov kapittel 1, men flere av kravene som i praksis stilles til søkerne, går ikke fram av loven. Samtidig er det uklart ut fra ordlyden i kapittel 1 om kravene gjelder alle former for adopsjon, eller kun nasjonal adopsjon.

Departementet foreslår å videreføre systematikken med at de alminnelige kravene for adopsjon må være oppfylt i alle adopsjonssaker. Det foreslås også å gjøre det tydelig at dette gjelder både ved nasjonal adopsjon og ved søknad om forhåndssamtykke til internasjonal adopsjon. Bestemmelsene samles i ett kapittel i loven, se lovens kapittel 2. For enkelte typer nasjonal og internasjonal adopsjon er det tilleggsvilkår som må være oppfylt, noe som går fram av etterfølgende lovkapitler om henholdsvis nasjonal og internasjonal adopsjon.

Departementet foreslår en generell hjemmel for å fastsette krav til adopsjonssøkere i forskrift. Bestemmelsen er utarbeidet over samme lest som gjeldende regel, og vil gjelde både ved nasjonal og internasjonal adopsjon.

Utvalget foreslo at aldersgrensen for krav til samtykke fra barnet til adopsjonen heves fra 12 til 14 år. Departementet foreslår å videreføre bestemmelsen om at et barn som har fylt 12 år, ikke kan adopteres uten eget samtykke. Utviklingen ellers innen barneretten går i retning av at barn stadig får økt medbestemmelses- og selvbestemmelsesrett, og departementet ser det som viktig å støtte opp under dette. Departementet foreslår også å videreføre regelen om at et barn som har fylt 7 år, og et yngre barn som er i stand til å danne seg egne synspunkter, skal få informasjon om hva en adopsjon innebærer, og få anledning til å uttale seg før det tas en avgjørelse om adopsjon.

Departementet foreslår å videreføre regelen om at et barn som hovedregel ikke kan adopteres uten samtykke fra den eller dem som har foreldreansvaret. Far eller mor som ikke har del i foreldreansvaret, skal forhåndsvarsles og få anledning til å uttale seg før adopsjonssaken avgjøres.

En annen endring er forslaget om at adopsjonsloven skal ha et uttrykkelig forbud mot å gi vederlag el-

ler annen motytelse for å påvirke noen slik at en søknad om adopsjon eller forhåndssamtykke til adopsjon kan innvilges. Det skal være forbudt å forsøke å påvirke personer som må samtykke eller uttale seg i adopsjonssaken. Forbudet er i tråd med internasjonale forpliktelser på området og gir en viktig signaleffekt.

1.2.4 Spesielle vilkår for nasjonal adopsjon

Departementet foreslår at noen av formene for nasjonal adopsjon blir regulert i egne bestemmelser i adopsjonsloven. Det innebærer at loven tar inn bestemte vilkår til bestemte former for nasjonal adopsjon som må være oppfylt, i tillegg til de generelle vilkårene i lovutkastets kapittel 2. Det gjelder:

- adopsjon av stebarn
- adopsjon av spedbarn som er frigitt til nasjonal adopsjon
- adopsjon av barn som er adoptert fra før
- adopsjon av personer som er fylt 18 år

Flere av de ulike adopsjonstypene blir nå regulert i loven. Dette er nytt. I tillegg foreslår departementet at flere av de forutsetningene som i praksis gjelder for de ulike adopsjonstypene, i større grad går fram av loven. Adopsjon av fosterbarn skjer etter barnevernloven, men det henvises til slik adopsjon i adopsjonsloven.

Departementet foreslår en egen lovbestemmelse om stebarnsadopsjon. I dag åpnes det for at den ene ektefellen kan adoptere den andre ektefellens barn hvis den andre ektefellen samtykker. Det samme gjelder for samboere. Departementet foreslår at det i tillegg lovfestes at den som søker om å få adoptere ektefellens barn, skal ha oppfostret barnet i minst fem år og ønske å oppfostre barnet videre. Når det er særlige grunner for det, kan det gjøres unntak fra kravet om oppfostringstid.

I dag er det i noen tilfeller mulig å adoptere tidligere ektefelles eller samboers barn etter skilsmisse eller samlivsbrudd, der det er ett foreldreskap for barnet. Departementet foreslår at disse reglene videreføres. Det samme gjelder muligheten for stebarnsadopsjon etter ektefellens eller samboerens død. Departementet foreslår også at det åpnes for slik stebarnsadopsjon selv om barnet har to juridiske foreldre. En slik mulighet vil unntaksvis kunne være til barnets beste. Det kan eksempelvis være tilfeller der far og surrogatmor er juridiske foreldre. Hvis far dør, har ikke hans ektefelle eller samboer i dag mulighet til å stebarnsadoptere.

Departementet foreslår at fylkesnemnda for barnevern og sosiale saker skal behandle alle adopsjonssaker hvor barnevernstjenesten har overtatt omsorgen for et barn (fosterbarnsadopsjon), også der foreldrene samtykker. En slik ansvarsdeling vil styrke

rettssikkerheten til de involverte parter, både barnet og foreldrene.

For å trekke en klarere grense mellom nasjonal spedbarnsadopsjon hvor foreldrene samtykker, og adopsjon som skal behandles etter barnevernlovens regler (adopsjon av fosterbarn der foreldrene samtykker), foreslås det tydeliggjort i loven at foreldrene skal ha gitt fra seg den faktiske omsorgen for barnet ved fødselen dersom adopsjonen skal behandles som nasjonal spedbarnsadopsjon.

Departementet foreslår at ny adopsjon av adoptert barn blir regulert i en egen lovbestemmelse, og at det kreves sterke grunner for å innvilge slik adopsjon. Bestemmelsen kan også anvendes i de sjeldne tilfellene der det kan være aktuelt å adoptere et egenfødt barn.

Adopsjon innad i familien blir også behandlet. Departementet mener at en restriktiv praksis bør videreføres. Adopsjonsbehov innad i familien oppstår i svært få, men ulikeartede saker, og departementet foreslår i likhet med utvalget derfor ikke at det gis en særlig lovbestemmelse som regulerer dette.

Departementet foreslår at en person som har fylt 18 år, bare kan adopteres når det er klart sannsynlig at adopsjonen vil bli til beste for personen. Videre kreves at søkeren har oppfostret personen i minst seks år, med mindre det foreligger andre særlige grunner som taler for adopsjon. I adopsjonsvurderingen skal det legges særlig vekt på tilknytningen mellom søkeren og den som søkes adoptert, den familietilknytningen som måtte falle bort ved adopsjonen, og eventuelle søsken som søkeren skal adoptere samtidig. Departementet foreslår en egen bestemmelse om adopsjon av personer som har fylt 18 år.

1.2.5 Spesielle vilkår for internasjonal adopsjon

Departementet foreslår å videreføre kravet om at søkere må ha forhåndssamtykke for å adoptere et barn som er bosatt i utlandet. Det foreslås at dagens hjemmel for forskrift i adopsjonsloven § 16 e fjerde ledd blir videreført med visse språklige endringer. Her kan det stilles krav til behandlingen av adopsjonssaker, utredning av adopsjonssøkerne, vilkår for å adoptere og for forhåndssamtykke til å adoptere og søkernes egnethet mv.

Adopsjonslovutvalget oppfordret departementet til å vurdere om kravene til adopsjonssøkere skal gå fram av forskrift, eller om de bør lovfestes. Departementet foreslår at kravene til søkerne i hovedsak fortsatt skal gå fram av forskrift.

For å adoptere barn med behov for spesiell støtte, kreves det i dag, i tillegg til forhåndssamtykke, at faglig utvalg for adopsjonssaker godkjenner tildelingen. Departementet går i hovedsak inn for at dagens praksis opprettholdes, men at det tydeliggjøres at adopsjonsmyndighetene skal godkjenne slike tilde-

linger. Det opprettes et nytt utvalg som skal ha en rådgivende rolle. Departementet foreslår å videreføre dagens regler om at det ikke skal kunne gis forhåndssamtykke til adopsjon av et barn med behov for spesiell støtte. Det skal gjøres en ytterligere vurdering av om adopsjonssøkerne og det tildelte barnet passer sammen, ved at saken behandles i det faglig rådgivende utvalget, og adopsjonsmyndighetene skal godkjenne tildelingen.

Departementet foreslår å videreføre regelen om at personer som skal adoptere barn fra utlandet, som hovedregel må gjøre det gjennom en adopsjonsorganisasjon. I dag kan departementet samtykke til adopsjon utenom adopsjonsorganisasjon i «særlige tilfeller». I tråd med utvalgets forslag foreslår departementet å lovfeste i hvilke tilfeller det er anledning til å adoptere et barn fra utlandet uten å gå gjennom en adopsjonsorganisasjon. Det foreslås å skille mellom adopsjon av kjent barn og adopsjon av ukjent barn i to ulike bestemmelser. Nytt er forslaget om at det ikke skal være mulig å adoptere ukjent barn utenom organisasjon dersom en norsk organisasjon har tillatelse til å drive adopsjonsformidling i landet barnet adopteres fra. Søknader om adopsjon utenom organisasjon er dessuten svært ressurskrevende for adopsjonsmyndighetene å opplyse og å veilede om, og adopsjon gjennom organisasjon foregår på en trygg måte til beste for barnet.

Det foreslås en egen bestemmelse om adgangen til å adoptere et barn fra utlandet som søkeren har tilknytning til (et såkalt «kjent» eller «konkret» barn). Kravene sammenfaller i stor grad med kravene for adopsjoner av ukjent barn utenom adopsjonsorganisasjon. Det foreslås i tillegg at søkeren har nær personlig tilknytning til barnet eller barnets nære familie, at kontakten mellom dem er etablert uten adopsjonshensikt, og at barnet mangler trygg omsorg i hjemlandet (subsidiaritetsprinsippet). Dette er en lovfesting av gjeldende praksis. Dersom vilkårene er oppfylt, kan søkerne innvilges forhåndssamtykke til adopsjon av det konkrete barnet selv om barnet er fylt fem år.

1.2.6 Internasjonal adopsjonsformidling

Departementets forslag om internasjonal adopsjonsformidling er i stor grad en videreføring av gjeldende ordning. Utgangspunktet skal fortsatt være at adopsjonsformidling er forbudt, men at organisasjoner kan søke om tillatelse til å drive med formidling. Det foreslås at forbudet mot adopsjonsformidling og definisjonen av adopsjonsformidling fortsatt går fram av loven. Organisasjoner må både ha en tillatelse til å drive adopsjonsformidling og en tillatelse til å formidle adopsjoner fra konkrete land. Dette er i tråd med gjeldende adopsjonslov, men det foreslås et klarere skille mellom de to tillatelsene. Begge tillatelse-

ne foreslås å være tidsbegrenset. For at en organisasjon skal kunne få en formidlingstillatelse, må organisasjonen ha driftstillatelse fra norske myndigheter og i tillegg en tillatelse (autorisasjon) fra det konkrete landet organisasjonen ønsker å formidle adopsjoner fra.

Departementet foreslår at departementet, som i dag, skal ha ansvar for å føre tilsyn med adopsjonsorganisasjonene. Denne myndigheten vil bli delegert, som i dag.

Departementet foreslår et uttrykkelig forbud mot å gi vederlag eller noen annen ytelse til organisasjoner eller personer som formidler adopsjon når dette har til formål å påvirke en adopsjonsprosess eller utfallet av en adopsjonssak. Forbudet er i tråd med Norges internasjonale forpliktelser. Det foreslås å gjøre brudd på forbudet straffbart, og at straff for brudd på forbudet mot adopsjonsformidling blir videreført.

1.2.7 Myndighet og saksbehandling

INTERNASJONALE ADOPSJONER

I gjeldende lov er avgjørelsesmyndigheten lagt til departementet. Adopsjonslovutvalget foreslo at myndigheten i loven skulle legges til det organ som i praksis treffer vedtakene om adopsjon, det vil si Barne- og ungdoms og familieetaten (Bufetat). Departementet foreslår imidlertid at myndigheten fortsatt skal ligge til adopsjonsmyndigheten ved departementet, men at denne myndigheten vil bli delegert.

De som søker om å adoptere barn fra utlandet, må som hovedregel gjøre det gjennom en av adopsjonsorganisasjonene som er godkjent for å drive internasjonal adopsjonsformidling. Departementet foreslår at saksbehandling knyttet til søknad om å adoptere barn fra utlandet, starter med at søkerne må få en formidlingsbekreftelse fra en av adopsjonsorganisasjonene, slik som i dag. Deretter kan det søkes om forhåndssamtykke fra adopsjonsmyndighetene.

Utvalget foreslo en godkjenningssamme på null til fem år. Departementet følger ikke opp dette, og foreslår i stedet å videreføre dagens ordning med at det normalt gis forhåndssamtykke for ett barn eller ett søskenpar fra null og opp til tre år, men slik at mulighetene til utvidet forhåndssamtykke for adopsjon av barn fram til det fyller fem år beholdes. Departementet foreslår videre at dagens mulighet til å fastsette forskrift om forhåndssamtykke og saksbehandlingen videreføres, og at det i tillegg kan fastsettes nærmere godkjenningssammer i forskrift.

Departementet foreslår at adopsjonsmyndighetene skal ha ansvaret for å vurdere om tildelingen av et adoptivbarn fra utlandet kan gjennomføres. I henhold til Haagkonvensjonen 1993 skal sentralmyndigheten i mottakerlandet (Norge) og sentralmyndigheten i opprinnelseslandet samtykke i at adopsjonen kan

fortsette. Den norske sentralmyndigheten skal i henhold til artikkel 17 c) i konvensjonen utstede en erklæring om at adopsjonen kan fortsette. Denne oppgaven kan, med unntak for vurdering av tildelinger av barn med behov for spesiell støtte, delegeres til adopsjonsorganisasjonene. Gjennom delegering kan organisasjonene beholde oppgaven med å vurdere tildelinger av barn innenfor rammen av det forhånds-samtykket søkerne har fått, som i dag.

Departementet foreslår at det, som i dag, ikke kan gis forhåndssamtykke til å adoptere barn med behov for spesiell støtte, det vil si barn som trenger oppfølging ut over det man må regne med ved adopsjon av barn fra utlandet, barn som har fylt fem år eller søskengrupper med flere enn to søsken. Slike tildelinger skal vurderes og godkjennes av adopsjonsmyndighetene. Departementet foreslår at det etableres et nytt faglig rådgivende utvalg som skal behandle og gi tilrådinger i saker om tildelinger av barn med behov for spesiell støtte. Selve ansvarsområdet til det faglig rådgivende utvalget for adopsjonssaker foreslås lovfestet, mens sammensetning og behandlingsmåte foreslås regulert i forskrift.

Når det gjelder saksgangen ved internasjonal adopsjon av kjent barn utenom organisasjon, foreslår departementet ingen endringer i praksis, men at det lovfestes vilkår. Ved adopsjon av ukjent barn utenom organisasjon foreslås det heller ingen endringer i saksgangen, men det foreslås at det ikke skal kunne adopteres ukjent barn utenom organisasjon dersom en norsk adopsjonsorganisasjon har godkjent adopsjonssamarbeid i det landet det skal adopteres fra.

Mange av samarbeidslandene krever oppfølgingsrapporter om adoptivbarn etter at adopsjonen er gjennomført og barnet bor i Norge. I en del av tilfellene kreves det at rapportene er utarbeidet eller godkjent av en offentlig myndighet eller fagperson. I praksis ser det ut til at kommunene har stått for utarbeidelsen av slike rapporter. Departementet foreslår å lovfeste at adopsjonsmyndigheten får ansvar for at disse oppfølgingsrapportene utarbeides til opprinnelsesland som krever det. Det forutsettes at myndigheten kun har et lovpålagt ansvar der opprinnelseslandet krever rapporter skrevet eller godkjent av offentlig myndighet. Ansvaret skal gjelde i inntil 3 år etter at barnet har kommet til Norge. Kommunen skal bistå med opplysninger til oppfølgingsrapportene og utarbeide oppfølgingsrapporter dersom adopsjonsmyndigheten ber om det. Departementet legger til grunn at dagens praksis vil bli videreført.

NASJONALE ADOPSJONER

Departementet har vurdert adopsjonslovutvalgets forslag til endret ansvarsfordeling og saksgang ved nasjonale adopsjoner, men foreslår i hovedsak å opprettholde dagens myndighetsforhold og saksbe-

handling. Utvalget har videre foreslått at myndigheten legges til regionene i Bufetat i loven. Departementet foreslår at avgjørelsesmyndigheten fortsatt skal ligge til departementet i loven, men forutsetter at myndigheten vil bli delegert.

I dag behandler fylkesnemnda saker om tvangsadopsjon etter barnevernloven. Saker der foreldrene har samtykket til adopsjon av spedbarn, behandles av adopsjonsmyndighetene. Fylkesnemnda skal imidlertid etter forslaget behandle alle saker der barnevernstjenesten har overtatt omsorgen for et barn, uavhengig av om det gjelder tvangsadopsjoner, eller om det foreligger adopsjonssamtykke fra barnets opprinnelige foreldre. Etter at fylkesnemnda har truffet vedtak om adopsjon, skal adopsjonsmyndigheten utstede bevillingen uten å prøve om vilkårene for adopsjonen er til stede.

Når det gjelder adopsjon av spedbarn (nasjonal spedbarnsadopsjon), foreslås et tydeligere ansvar for adopsjonsmyndighetenes saksbehandling og oppfølging av foreldre som overveier å adoptere bort sitt barn. Slike saker skal forelegges det rådgivende utvalget for adopsjonssaker før adopsjonsmyndigheten avgjør hvilke søkere som skal få adoptere barnet.

RELEVANTE SAKSBEHANDLINGSREGLER I FORVALTNINGSLOVEN PÅ ADOPSJONSFELTET

Kapittel 19 behandler forholdet til forvaltningsloven. Departementet foreslår å presisere gjeldende rett når det gjelder taushetsplikt og partsbegrepet. Dersom det er flere som samtidig er registrert som søkere om å adoptere spedbarn i en nasjonal adopsjon, regnes de ikke som parter i samme sak. Søkere som mener seg forbigått, kan ikke påklage adopsjonsvedtaket. Det foreslås også at det skal gjelde en frist på ti år for å kunne omgjøre adopsjonsvedtak.

ADOPTIVBARNES RETT TIL OPPLYSNINGER MV.

I kapittel 20 behandles adoptivbarns rett til innsyn og opplysninger. Departementet foreslår flere endringer i adopsjonsloven.

Aldersgrensen for å få vite hvem de opprinnelige foreldrene er, foreslås senket fra dagens 18 år til 15 år. Den adopterte skal få opplysningene under nødvendig veiledning.

Dersom den adopterte er død, skal den adoptertes etterkommere i rett nedstigende linje kunne få opplyst hvem som er de opprinnelige foreldrene til den adopterte. Dette er nytt.

Den adopterte skal ved fylte 18 år få et informasjonsskriv om adopsjonen og om rett til innsyn i adopsjonssaken. Det er forutsatt at adoptivforeldrene blir informert om at dette vil bli gjort. Denne lovendringen vil bare gjelde for adopsjoner gitt etter den nye loven.

DOMSTOLSKONTROLL I ADOPSJONSSAKER

Gjeldende regelverk foreslås i det vesentlige videreført, men med enkelte justeringer. Det foreslås å lovfeste at adopsjonsvedtakene skal ha utvidet rettskraft og bli bindende for andre enn partene i adopsjonssaken. Ved eventuell domstolsprøving skal den som reiser sak om gyldigheten av et adopsjonsvedtak, varsle dem som var parter i adopsjonssaken, selv om søksmålet ikke er reist mot dem. Regelen om forbud mot prejudisiell prøving av et vedtak om adopsjon videreføres. Prejudisiell prøving vil si at for å løse hovedsaken, må en domstol ta stilling til andre rettsspørsmål enn hva hovedsaken gjelder. Det følger av dette at gyldigheten av et adopsjonsvedtak bare kan angripes ved søksmål som direkte gjelder gyldigheten av adopsjonen.

BEVIS- OG PROGNOSEKRAV KNYTTET TIL BARNETS BESTE

Kapittel 22 omhandler bevis- og prognosekrav, det vil si hvilket krav til sannsynlighet som skal stilles når det skal vurderes hva som i framtiden vil bli til barnets beste. Det foreslås at bevis- og prognosekravet i adopsjonssaker klargjøres i loven ved at begrepet «kan antas» i gjeldende adopsjonslov endres til «klart sannsynlig». En søknad om å adoptere eller om forhåndssamtykke til å adoptere skal bare kunne innvilges når det er «klart sannsynlig» at adopsjon vil bli til barnets beste.

1.2.8 Virkninger av adopsjon

Departementet foreslår at det skal gå tydelig fram av adopsjonsloven at adoptivbarn er rettslig likestilte med andre barn. Adoptivbarnet får ved adopsjonen samme rettsstilling som om adoptivbarnet hadde vært adoptivforeldrenes eget barn, og rettsforholdet mellom den som blir adoptert, og dens opprinnelige foreldre opphører ved adopsjonen. Videre foreslår departementet at unntakene fra denne hovedregelen skal gå uttrykkelig fram av loven.

Departementet foreslår også at rettsvirkningene etter stebarnsadoptjon og ny adopsjon av tidligere adopterte barn fortsatt skal gå fram av adopsjonsloven.

1.2.9 Internasjonal-privatrettslige regler

Kapittel 24 behandler spørsmål om norske myndigheters jurisdiksjon, det vil si når norske adopsjonsmyndigheter har kompetanse til å behandle en adopsjonssak som har tilknytning til flere land. Videre behandles lovvalg, som gjelder hvilket lands lov norske myndigheter skal vurdere saken etter. Spørsmål om anerkjennelse av utenlandske adopsjonsavgjørelser omhandles også, dvs. vilkårene for at en utenlandsk adopsjonsavgjørelse skal gjelde her i lan-

det, og hvilke virkninger det har at en utenlandsk avgjørelse gjelder her.

Når det gjelder jurisdiksjon, foreslår departementet at hovedregelen i adopsjonsloven skal være at søknader kan avgjøres i Norge dersom søkeren eller barnet har «vanlig bosted» i Norge. Departementet foreslår også at en søknad kan behandles i Norge hvis søkeren eller barnet er norsk statsborger og bostedslandet ikke har jurisdiksjon til å avgjøre adopsjons-søknaden. Det samme gjelder der det er særlige grunner til at saken skal avgjøres i Norge, og saken har nær tilknytning til Norge. Forslaget viderefører gjeldende rett om at adopsjonssaker avgjøres i Norge dersom søkeren har bopel her. I stedet for dagens ordning med samtykke fra departementet til når en sak kan behandles i Norge, foreslår departementet flere alternative vilkår for når saken kan behandles her. Disse reglene bygger på den praksis som er fulgt etter dagens samtykkeregulering. Departementet foreslår også en presisering i adopsjonsloven om at disse reglene bare gjelder så lenge ikke annet følger av overenskomst med annen stat.

Når det gjelder lovvalg, mener departementet, i likhet med utvalget, at adopsjonssaker som avgjøres i Norge, skal behandles etter norsk rett. Departementet foreslår videre å følge opp utvalgets forslag om at spørsmålet om samtykke fra foreldre eller verger skal reguleres av barnets bostedslands rett når noen søker om å få adoptere et barn under 18 år som har sitt vanlige bosted i et annet land. Denne bestemmelsen er ny. Departementet foreslår å videreføre regelen om at når myndighetene avgjør en søknad om adopsjon av et barn under 18 år, skal de legge vekt på om adopsjonen vil bli anerkjent i et land som søkeren eller barnet har så nær tilknytning til at det ville medføre betydelig ulempe for barnet om adopsjonen ikke blir gjeldende der.

Departementet foreslår to hovedbestemmelser om anerkjennelse av utenlandske adopsjonsavgjørelser. Den ene bestemmelsen regulerer vilkårene for når en utenlandsk adopsjon gjelder umiddelbart i Norge. Den andre bestemmelsen regulerer behandlingen dersom en sak om bekreftelse eller avgjørelse legges fram for adopsjonsmyndighetene. Det foreslås at det lovfestes at barnet og søker, i tillegg til myndigheter som tar prejudisielt stilling til anerkjennelse, kan be om at adopsjonsmyndigheten tar stilling til om vilkårene for anerkjennelse av den utenlandske avgjørelsen er oppfylt. Det foreslås også at adopsjonsmyndigheten, som i dag, kan fastsette at en utenlandsk adopsjon som ikke gjelder umiddelbart i Norge, likevel skal gjelde her. Adopsjonsmyndighetens bekreftelser og avgjørelser skal uten videre legges til grunn av andre norske myndigheter. Departementet foreslår også en ny forskriftsbestemmelse som gir departementet adgang til å fastsette nærmere

regler om gjennomføring av reglene om anerkjennelse.

Departementet foreslår at når en utenlandsk adopsjonsavgjørelse anerkjennes her i landet, skal den som hovedregel ha samme rettsvirkning som en norsk adopsjon. En slik regel er i samsvar med det alminnelige prinsipp for anerkjennelse av utenlandske avgjørelser. Departementet foreslår å videreføre adgangen for adopsjonsmyndighetene til å anerkjenne en utenlandsk avgjørelse om å oppheve adopsjon. I tillegg foreslår departementet at denne regelen om opphevelse også skal omfatte andre typer av utenlandske avgjørelser om endringer av adopsjon, slik som omgjøring.

Departementet foreslår videreføring av ordre public-regelen. Det innebærer at en utenlandsk adopsjon ikke gjelder her i riket dersom dette åpenbart vil være i strid med norsk rettsorden.

1.2.10 Straff

I dag er det straffbart å bryte forbudet mot adopsjonsformidling. Departementet foreslår i tillegg straff for overtredelser av forbudene i følgende bestemmelser:

- forbudet mot å gi eller love vederlag eller annen ytelse for å prøve å påvirke en person som skal samtykke til en adopsjon eller uttale seg om adopsjonssaken
- forbudet mot å gi vederlag eller noen annen ytelse for å påvirke organisasjoner, personer i organisasjoner eller andre personer som formidler adopsjon.

Straffebestemmelsen om brudd på forbudet mot adopsjonsformidling blir videreført.

1.2.11 Økonomiske og administrative konsekvenser

Mange av forslagene i lovutkastet er presiseringer av gjeldende rett, endringer av lovteknisk karakter eller mindre endringer som vil håndteres innenfor gjeldende budsjettammer. Departementet foreslår også å innføre flere nye bestemmelser for å gjøre adopsjonsloven og adopsjonsprosessen lettere tilgjengelig. Forslagene innebærer kun mindre endringer i saksbehandlingsprosessen.

Enkelte av forslagene vil kunne føre til noe merarbeid for Bufetat. Aldersgrensen for adoptivbarns rett til innsyn senkes fra 18 til 15 år, og den som er adoptert, gis rett til nødvendig veiledning fra adopsjonsmyndighetene i denne sammenhengen. Det er imidlertid usikkerhet med hensyn til omfanget av henvendelser og eventuelle kostnader til oversettelse av dokumenter mv. Bufetat kan også få noe merarbeid i forbindelse med oppfølgingsrapporter til barnets opprinnelsesland.

Forslaget om at fylkesnemnda for barnevern og sosiale saker også skal behandle adopsjoner der foreldrene samtykker og barnevernet har overtatt omsorgen for barnet, vil føre til at fylkesnemndene får noen få flere saker å behandle.

Det legges til grunn at forslagene kan håndteres innenfor gjeldende budsjettammer.

2. Komiteens merknader

Komiteen, medlemmene fra Arbeiderpartiet, Arild Grande, Lasse Juliussen, Hege Haukeland Liadal og Sonja Mandt, fra Høyre, lederen Svein Harberg, Kårstein Eidem Løvaas og Mette Tønder, fra Fremskrittspartiet, Anders Anundsen og Ib Thomsen, og fra Kristelig Folkeparti, Geir Jørgen Bekkevold, vil innledningsvis presisere at den viktigste årsaken til en adopsjon skal være hensynet til barns beste. Adopsjon skal gi barn en trygg oppvekst hos foreldre som tar vare på dem, og som sørger for at barnets behov blir ivaretatt. Det er mange ulike årsaker til adopsjon, men for noen av barna betyr en adopsjon at behovet for ekstra omsorg videre i livet blir ivaretatt. Komiteen er kjent med at noen barn har med seg mer ballast enn andre, og at det er derfor viktig å sørge for at loven ivaretar det formelle på en god måte og sikrer barnet en trygg og stabil oppvekst, samtidig som samfunnet følger opp der det er nødvendig med ekstra hjelp og støtte til dem som trenger det.

Prop 88 L (2016–2017) omhandler lov om adopsjon, og forslaget innebærer at den praksis og de retningslinjer som finnes i dag, nå lovfestes og systematiseres bedre. Komiteen merker seg at loven får en bedre struktur og bestemmelser om felles vilkår, at det skilles mellom nasjonale og internasjonale adopsjoner, og at mye av gjeldende rett videreføres. Det er slik komiteen ser det, viktig at de endringene som nå gjøres, bidrar til større trygghet, mer likebehandling og mer forutsigbarhet.

Adopsjonsinstituttet

Komiteen er enig i at adopsjon fremdeles skal være en myndighetsoppgave. Det er derfor viktig at adopsjonsmyndigheten tar en selvstendig vurdering av søknader om adopsjon, slik at den blir til barnets beste, og at dette ikke skal styres av hvor mange barn som er tilgjengelige. Komiteen merker seg at lovendringen ivaretar at adoptivbarn skal likestilles med egenfødte barn, og viser til at selv om det nevnes en kjernefamilierelasjon, har enslige rett og mulighet til å adoptere. Komiteen viser til at det i dag finnes ulike familiekonstellasjoner, og at alle disse etter loven skal bli vurdert på lik linje som adoptivforeldre.

Komiteen støtter at det ikke innføres mulighet til å oppheve adopsjon, og viser til at dette er for å sikre at adoptivforeldre ikke skal ha større mulighet for å komme fri fra sitt ansvar enn de har overfor egenfødte barn.

Komiteens flertall, alle unntatt medlemmet fra Kristelig Folkeparti, viser til at «kjernefamilien» fremdeles er definert som adopsjonssøker, men flertallet vil understreke at dagens familiemønstre også består av enslige og likekjønnede, og påpeker at alle fortsatt skal ha mulighet til å bli vurdert til adopsjon på lik linje med de tradisjonelle konstellasjonene, jf. Innst. 143 L (2013–2014). Flertallet støtter ny § 7, som hjemler ensliges rett til å adoptere, men viser til at utvalget påpeker at også andre grunnleggende krav til adoptivsøker bør framgå av loven, og at behovet for å forberede søkerne på hva som kreves av dem, er viktig. Flertallet viser til høringsinstansene, der flere mener det bør legges vekt på søkerens egnethet framfor formell kompetanse, og støtter dette.

Formålet med adopsjon

Komiteen merker seg at det foreslås en egen formålsbestemmelse i adopsjonsloven, der siktemålet med adopsjonen og barns beste framheves, og der det skilles mellom adopsjon av barn og voksne.

Generelle vilkår for adopsjon og forhåndssamtykke

Komiteen viser til at flere av dagens regler ikke endres når det gjelder forhåndssamtykke, men merker seg at forslaget innebærer at adopsjonsloven skal ha et uttrykkelig forbud mot å gi vederlag eller annen motytelse for å påvirke noen slik at en søknad om adopsjon eller forhåndssamtykke til adopsjon kan innvilges. Komiteen merker seg videre at det skal være forbudt å forsøke å påvirke personer som må samtykke eller uttale seg i adopsjonssaken. Komiteen er enig i at et slikt forbud er nødvendig, i tråd med internasjonale forpliktelser på området og i tråd med FNs barnekonvensjon, og at dette gir en viktig signaleffekt.

Spesielle vilkår for nasjonal adopsjon

Komiteen merker seg at loven i egne bestemmelser regulerer noen av formene for nasjonal adopsjon og fastsetter bestemte vilkår for adopsjon som må være oppfylt. Dette gjelder adopsjon av stebarn, adopsjon av spedbarn som er frigitt til nasjonal adopsjon, adopsjon av barn som er adoptert fra før, og adopsjon av personer som er fylt 18 år. Komiteen merker seg videre at det nå foreslås en egen lovbestemmelse om stebarnsadopsjon, og at det videreføres en restriktiv praksis når det gjelder å innvilge

adopsjon innad i familien, og merker seg at det ikke lages en egen lovbestemmelse om dette.

Stebarnsadopsjon

Komiteen viser til at det åpnes for stebarnsadopsjon selv om barnet har to juridiske foreldre. Dette kan dreie seg om tilfeller der far og surrogatmor er juridiske foreldre. Det settes krav om fem års oppfostringstid i ordinære stebarnsadopsjoner, noe flertallet i høringsinstansene bifaller, men komiteen vil påpeke at det er tilfeller der det er behov for unntak, som adopsjon etter assistert befruktning/surrogati uten oppfostringstid, og at det da ikke kan kreves fem års oppfostringstid. Dette er i tråd med dagens praksis. Behovet for to juridiske foreldre og tilknytning til begge omsorgspersoner under oppveksten skal da spille en avgjørende rolle, og komiteen mener dette skal tas hensyn til sammen med vurderingen om at dette er til barnets beste.

Adopsjon av fosterbarn

Fylkesnemnda for barnevern og sosiale saker skal behandle alle adopsjonssaker hvor barnevernstjenesten har overtatt omsorgen for et barn (fosterbarnsadopsjon), også der foreldrene samtykker, og komiteen merker seg at dette begrunnes i å styrke rettssikkerheten til de involverte parter, både barnet og foreldrene.

Komiteens flertall, alle unntatt medlemmene fra Fremskrittspartiet, viser til at det er to måter adopsjon kan foretas på når det gjelder fosterbarn, enten ved samtykke av foreldre eller ved adopsjon som tvangstiltak. Begge skal være begrunnet i barnets beste. Flertallet viser til behandlingen av Prop.106 L (2012–2013), der flertallet med unntak av Fremskrittspartiet «er enig i at adopsjon som barnevernstiltak bør benyttes oftere», og stiller seg bak denne. Målet er barnets beste og mulighet for å skape stabilitet og ro, samtidig som det kan være anledning til besøkskontakt mellom barnet og biologiske foreldre jf. barnevernloven § 4-20 a. (åpen adopsjon). Flertallet viser til at dersom adopsjon skjer etter adopsjonsloven, er denne besøkskontakten utelukket.

Spedbarnsadopsjon

Komiteen merker seg at det trekkes en klarere grense mellom nasjonal spedbarnsadopsjon hvor foreldrene samtykker, og adopsjon som skal behandles etter barnevernlovens regler (adopsjon av fosterbarn der foreldrene samtykker), og at det er nå er tydeliggjort i loven at foreldrene skal ha gitt fra seg den faktiske omsorgen for barnet ved fødselen dersom adop-

sjonen skal behandles som nasjonal spedbarnsadoptsjon.

Adopsjon av eget og adoptert barn

Komiteen viser til at ny adopsjon av adoptert barn reguleres i en egen lovbestemmelse, og at det kreves sterke grunner for å innvilge slik adopsjon.

Adopsjon innad i familien blir også behandlet i lovforslaget, og komiteen er enig i at det bør videreføres en restriktiv praksis da dette oppstår i få, men ulikeartede saker, som ikke behøver å reguleres i egen lovbestemmelse.

Adopsjon av personer over 18 år

Komiteen merker seg at personer som har fylt 18 år, bare kan adopteres når det er klart sannsynlig at adopsjonen vil bli til beste for personen, og kravet er at søkeren har oppfostret personen i minst seks år. Det er likevel viktig slik komiteen ser det, at dersom det er andre særlige grunner, som tilknytning eller andre søsken som adopteres samtidig, stebarn eller fosterbarn, må også adopsjon kunne skje. Komiteen er enig i at det ikke bør settes en øvre aldersgrense for den som søkes adoptert.

Spesielle vilkår for internasjonal adopsjon

Komiteen merker seg at det foreslås å videreføre kravet om at søkere må ha forhåndssamtykke for å adoptere et barn som er bosatt i utlandet, og viser til at kravene hovedsakelig fortsatt skal framgå i forskrift. Komiteen viser til behandlingen av Prop. 171 L (2012–2013), jf. Innst. 143 L (2013–2014), der komiteen da uttalte at oppregningen av de generelle kravene ikke skal være uttømmende, men «bør bygge på en helthetsvurdering», og at «helthetsvurderingen er basert på søkerens egnethet og barns rett til trygg oppvekst», og støtter dette.

Komiteen viser til at det ikke skal kunne gis forhåndssamtykke til å adoptere barn med behov for spesiell støtte, barn som har fylt fem år, eller søsken grupper med flere enn to søsken, og at slike tildelinger skal vurderes og godkjennes av adopsjonsmyndighetene.

Komiteen viser til at det opprettes et nytt utvalg som skal ha en rådgivende rolle i disse sakene. Komiteen merker seg at dagens regler om at det ikke skal kunne gis forhåndssamtykke til adopsjon av et barn med behov for spesiell støtte, videreføres, at det skal gjøres en ytterligere vurdering av om adopsjonssøkerne og det tildelte barnet passer sammen, og at adopsjonsmyndighetene skal godkjenne tildelingen. Komiteen merker seg at det stilles ekstra krav til å adoptere barn med behov for spesielle støtte, og at høringsinstansene er noe uenige i om dette er nødvendig eller ikke. Komiteen er enig i at det

er vanskelig å fastsette spesifikke krav i forskrift eller retningslinjer for vurdering av søkere, fordi det finnes så mange ulike behov for hva slags støtte barnet trenger, men mener likevel at egenhet bør vektlegges, og at barnefaglig kompetanse når det gjelder barn over tre år, ikke ensidig vektlegges.

Internasjonal adopsjon utenom organisasjon

Komiteen er enig i at adopsjon av barn fra utlandet som hovedregel må gjøres gjennom en adopsjonsorganisasjon, og merker seg at det nå lovfestes i hvilke tilfeller det er anledning til å adoptere et barn fra utlandet uten å gå gjennom en adopsjonsorganisasjon. Det skilles mellom adopsjon av kjent barn og adopsjon av ukjent barn i to ulike bestemmelser, og komiteen merker seg at det nå ikke skal være mulig å adoptere ukjent barn utenom organisasjon dersom en norsk organisasjon har tillatelse til å drive adopsjonsformidling i landet barnet adopteres fra. Det er slik komiteen ser det, likevel mulig å adoptere barn fra utlandet som søkeren har tilknytning til (et såkalt «kjent» eller «konkret» barn), der kravene hovedsakelig sammenfaller med kravene for adopsjoner av ukjent barn utenom adopsjonsorganisasjon. Komiteen merker seg at det i tillegg foreslås at søkeren skal ha nær personlig tilknytning til barnet eller barnets nære familie, at kontakten mellom dem er etablert uten adopsjonshensikt, og at barnet mangler trygg omsorg i hjemlandet (subsidiaritetsprinsippet), noe som er en lovfesting av gjeldende praksis. Komiteen viser til at dersom vilkårene er oppfylt, kan søkerne innvilges forhåndssamtykke til adopsjon av det konkrete barnet selv om barnet er fylt fem år.

Internasjonal adopsjonsformidling

Komiteen merker seg at dagens ordning når det gjelder internasjonal adopsjonsformidling og tilsyn med adopsjonsorganisasjoner, hovedsakelig videreføres. Komiteen viser til at i utgangspunktet skal adopsjonsformidling være forbudt, men at organisasjoner kan søke om tillatelse til å drive med formidling, og at definisjonen av dette nå framkommer av loven. Komiteen merker seg at det foreslås et uttrykkelig forbud mot å gi vederlag eller noen annen ytelse til organisasjoner eller personer som formidler adopsjon når dette har til formål å påvirke en adopsjonsprosess eller utfallet av en adopsjonssak. Dette forbudet er i tråd med Norges internasjonale forpliktelser. Det foreslås å gjøre brudd på forbudet straffbart, og komiteen viser til at straff for brudd på forbudet mot adopsjonsformidling blir videreført.

Internasjonale adopsjoner

Komiteen merker seg at departementet fortsatt skal ha myndigheten til adopsjon, men at denne myn-

digheten kan delegeres til underliggende etater mv. Komiteen viser til at dagens ordning med at det normalt gis forhåndssamtykke for ett barn eller ett søskenpar fra null til tre år, videreføres, og at mulighetene til utvidet forhåndssamtykke for adopsjon av barn fram til det fyller fem år beholdes.

Mange av samarbeidslandene krever oppfølgingsrapporter om adoptivbarn etter at adopsjonen er gjennomført og barnet bor i Norge, og komiteen mener at det er viktig å gjennomføre og lovfeste at adopsjonsmyndigheten får ansvar for at oppfølgingsrapportene utarbeides til de opprinnelsesland som krever det, og at denne plikten skal gjelde i tre år.

Komiteen viser til at når det gjelder utenlandsadopsjon av barn over fem år eller barn med spesielle behov, skal hver enkelt sak behandles av et faglig utvalg i Bufdir. Her er saksbehandlingstiden på minimum to måneder og ofte mer, og komiteen viser til at flere andre land har frist på 30 dager for tilsvarende saksbehandling. Proposisjonen endrer ikke på dette, og komiteen mener at målet må være at saksbehandlingstiden går ned, fordi lang saksbehandlingstid gjør at barna og foreldrene må vente unødvendig lenge før adopsjonen kan gjennomføres, noe som er en belastning for alle parter. Høringsinstansene forteller også at noen tildelinger trekkes tilbake fordi utenlandske myndigheter ikke vil vente så lenge som saksbehandlingstiden i Norge kan ta. Komiteen mener det bør være en fastsatt tidsfrist for behandlingen av disse sakene, og foreslår:

«Stortinget ber regjeringen sørge for at saksbehandlingen når den gjelder utenlandsadopsjon, ikke overskrider 30 dager.»

Komiteen viser til at det foreslås å videreføre at det normalt gis forhåndssamtykke for ett barn eller ett søskenpar fra 0–3 år, men viser til at flere høringsinstanser har argumentert for at det bør bli enklere å bli godkjent for adopsjon av barn på mellom tre og fem år. Med dagens praksis blir mange ellers velegnede foreldre avvist fordi de mangler formalkompetanse. Komiteen mener det ofte er andre faktorer enn alder som avgjør om det er behov for at foreldrene har riktig formalkompetanse. Man kan for eksempel se for seg en ett-åring som har ligget i en seng uten voksenkontakt hele livet, og en fire-åring som har bodd hele livet på et velfungerende barnehjem. Komiteen mener at dagens praksis ikke er godt begrunnet, og foreslår:

«Adopsjonsloven § 18 annet ledd skal lyde:

En søker kan få forhåndssamtykke til adopsjon av ett barn under 5 år eller av to søsken som begge er under 5 år.»

Nasjonale adopsjoner

Komiteen merker seg at dagens myndighetsforhold og saksbehandling opprettholdes. I dag behandler fylkesnemnda saker om tvangsadopsjon etter barnevernloven, mens saker der foreldrene har samtykket til adopsjon av spedbarn, behandles av adopsjonsmyndighetene. Komiteen merker seg at fylkesnemnda nå skal behandle alle saker der barnevernstjenesten har overtatt omsorgen for et barn, uavhengig av om det gjelder tvangsadopsjoner eller om det foreligger adopsjonssamtykke fra barnets opprinnelige foreldre. Komiteen viser til at etter at fylkesnemnda har truffet vedtak om adopsjon, skal adopsjonsmyndigheten utstede bevillingen uten å prøve om vilkårene for adopsjonen er til stede.

Komiteen merker seg at når det gjelder adopsjon av spedbarn (nasjonal spedbarnsadopsjon), foreslås et tydeligere ansvar for adopsjonsmyndighetenes saksbehandling, oppfølging og veiledning av foreldre som overveier å adoptere bort sitt barn, og at slike saker skal forelegges det rådgivende utvalget for adopsjonssaker. Komiteen mener det er viktig at biologiske foreldre blir godt ivaretatt og får veiledning og god informasjon før barnet adopteres.

Relevante saksbehandlingsregler i forvaltningsloven på adopsjonsfeltet

Det er, slik komiteen ser det, viktig at gjeldende rett presiseres når det gjelder taushetsplikt og partsbegrepet. Komiteen påpeker at der det er flere som samtidig er registrert som søkere om å adoptere spedbarn i en nasjonal adopsjon, regnes de ikke som parter i samme sak, og at søkere som mener seg forbigått, ikke kan påklage adopsjonsvedtaket. Årsaken til denne presiseringen er at barnet skal få tildelt foreldre som passer dem, og ikke foreldre som sammenlignet med andre søkere passer best. Komiteen vil understreke at taushetsplikten i adopsjonssaker må være streng, og bifaller at dette framgår av loven, jf. § 35 annet ledd og § 51 annet ledd.

Komiteen er enig i at det skal gjelde en frist på ti år for å kunne omgjøre adopsjonsvedtak med bakgrunn i barns beste.

Adoptivbarns rett til opplysninger mv.

Komiteen merker seg at det foreslås at aldersgrensen for å få vite hvem opprinnelige foreldre er, skal senkes dagens 18 år til 15 år. Komiteen viser til høringen 24. april 2017, der dette var et viktig punkt for flere av organisasjonene, og at motstanden mot forslaget var stor. Høringssvarene viser også at dette er det uenighet om, der bl.a. Barneombudet og Voksne for Barn ønsker 15-årsgrense, mens InorAdopt, Verdens Barn og faglig utvalg for adopsjoner mener at det fortsatt bør være en 18-årsgrense.

Komiteen støtter innvendingene mot å senke aldersgrensen, og innser at det kan være en belastning for et barn på 15 år å få informasjon om vanskelige forhold rundt adopsjonen og opprinnelige foreldre. Komiteen vil påpeke at dersom dette skal skje, må det være et tilstrekkelig apparat for nødvendig og individuell veiledning og hjelp videre for barnet, og mulighet til å kunne følge opp i etterkant. Komiteen støtter derfor ikke denne endringen og ønsker å beholde dagens grense på 18 år, og foreslår med dette:

§ 39 første ledd første punktum skal lyde:

«§ 39 *Adoptivbarnets og etterkommernes rett til opplysninger*

Et adoptivbarn som har fylt 18 år, har rett til å få opplyst fra adopsjonsmyndigheten hvem de opprinnelige foreldrene er.

Det er også nødvendig å minne om at i forarbeidene til loven, Ot.prp. nr. 40 (1984–1985) s. 17, pålegges adoptivforeldrene plikt til å informere barnet på et så tidlig tidspunkt at barnet ikke får vite om adopsjon av andre enn foreldrene, jf. § 12 første ledd. Komiteen støtter at loven utvides til at adoptivbarn skal få kunnskap om sin etniske, religiøse, kulturelle og språklige bakgrunn, fordi det er viktig for barn å kunne få nødvendig kunnskap om seg selv.

Komiteen viser til at den adopterte ved fylte 18 år skal få et informasjonsskriv om adopsjonen og om rett til innsyn i adopsjonssak, og merker seg at adoptivforeldrene blir informert om at dette vil bli gjort. Dette gjelder for adopsjoner gitt etter den nye loven. Komiteen bifaller dette, som også flertallet av høringssvarene gjør, men vil påpeke at informasjonsskrivet må utformes slik at barnets beste ivaretas, og være utformet ulikt avhengig av adopsjonstype.

Komiteen mener det er positivt at den adoptertes etterkommere i rett nedstigende linje etter en adopterts død skal kunne få opplyst hvem som er de opprinnelige foreldrene til den adopterte.

Domstolskontroll i adopsjonssaker

Komiteen merker seg at gjeldende regelverk foreslås i det vesentlige videreført, men med enkelte justeringer.

Bevis- og prognosekrav knyttet til barnets beste

Komiteen viser til at det nå foreslås at bevis- og prognosekravet i adopsjonssaker klargjøres i loven ved at begrepet «kan antas» i gjeldende adopsjonslov endres til «klart sannsynlig» når det gjelder barns beste.

Virkninger av adopsjon

Adopsjonsloven slår nå fast at adoptivbarn er rettslig likestilte med andre barn i adoptivforeldres familie, og komiteen mener dette er en viktig presisering. Likeledes er det viktig å påpeke at rettsforholdet mellom den som blir adoptert, og dens opprinnelige foreldre opphører ved adopsjonen.

Internasjonal-privatrettslige regler

Komiteen viser til at hovedregelen i adopsjonsloven skal være at søknader kan avgjøres i Norge dersom søkeren eller barnet har «vanlig bosted» i Norge, men at en søknad kan behandles i Norge hvis søkeren eller barnet er norsk statsborger og bostedslandet ikke har jurisdiksjon til å avgjøre adopsjonssøknaden. Det samme gjelder der det er særlige grunner til at saken skal avgjøres i Norge, og saken har nær tilknytning til Norge.

Adopsjonssaker som avgjøres i Norge, skal behandles etter norsk rett, og komiteen merker seg at samtykke fra foreldre eller verger skal reguleres av barnets bostedslands rett når noen søker om å få adoptere et barn under 18 år som har sitt vanlige bosted i et annet land.

Komiteen merker seg at det foreslås at adopsjonsmyndigheten, som i dag, kan fastsette at en utenlandsk adopsjon som ikke gjelder umiddelbart i Norge, likevel skal gjelde her. Adopsjonsmyndighetens bekreftelser og avgjørelser skal uten videre legges til grunn av andre norske myndigheter. Komiteen viser til at det foreslås en ny forskriftsbestemmelse som gir departementet adgang til å fastsette nærmere regler om gjennomføring av reglene om anerkjennelse.

Det er en videreføring av ordre public-regelen, noe som innebærer at en utenlandsk adopsjon ikke gjelder her i riket dersom dette åpenbart vil være i strid med norsk rettsorden, noe komiteen er enig i.

Dokumentasjon av fødested

Komiteen merker seg at regjeringen har innført nye krav til dokumentasjon av fødested. Komiteen har merket seg kritikken fra flere miljøer om at dette kan skape vanskeligheter når man er på reise, for dem som har fått oppgitt «fødested ukjent». Dette påførte mange familier med adopterte stor uro. Komiteen har registrert at det har vært gjort tiltak for adopterte for å fjerne de negative konsekvensene for dem. Komiteen forventer likevel at regjeringen følger med på eventuelle konsekvenser dette har for enkeltpersoner og deres muligheter til å kunne reise fritt mellom land som norske statsborgere.

Straff

Komiteen merker seg at straffebestemmelsen om brudd på forbudet mot adopsjonsformidling videreføres, og at det foreslås straff for overtredelser av forbudene i følgende bestemmelser:

- forbudet mot å gi eller love vederlag eller noen annen ytelse for å prøve å påvirke en person som skal samtykke til en adopsjon eller uttale seg om adopsjonssaken
- forbudet mot å gi vederlag eller noen annen ytelse for å påvirke organisasjoner, personer i organisasjoner eller andre personer som formidler adopsjon.

Økonomiske og administrative konsekvenser

Komiteen merker seg at flere av lovendringene er presiseringer av gjeldende rett, endringer av lovteknisk karakter eller mindre endringer, noe som vil medføre få budsjettkonsekvenser.

Oppfølging av adoptivbarn

Komiteen viser til forslaget fra behandlingen av Meld. St.17 (2015–2016) Trygghet og omsorg, Fosterhjem til barns beste, anmodningsvedtak nr. 744:

«Stortinget ber regjeringen se på tiltak som kan gjøres for hvordan adopterte barn kan få best mulig oppfølging for å sikre en god oppvekst.»

Komiteen var da, som nå, opptatt av å sikre adoptivbarn et bedre tilbud og oppfølging etter adopsjon enn det som er i dag, og mener det bør arbeides videre med dette. Tilbakemeldinger fra høringene viser at dette er noe mange er opptatt av. Komiteen viser til at adoptivbarn, særlig ved utenlandsadopsjon, er andre lands barnevernsbarn. Disse barna har ofte med seg et levd liv i hjemlandet som kan ha vært vanskelig, og som har satt preg på oppveksten. God etteradopsjonsoppfølging er nødvendig. Komiteen er kjent med at mange adoptivbarn sliter med å finne ro, har psykiske utfordringer og trenger oppfølging og ekstra støtte. Høringene 24. april 2017 viste at majoriteten av organisasjonene ønsker et lavterskel kompetansesenter, der råd, veiledning og kompetanseoverføring kan skje.

Komiteen viser til Danmark, som har en såkalt PAS-ordning (Post Adoption Service) i tråd med Haagkonvensjonen (1993) den 25. september 1997, Artikkel 9. Haagkonvensjonen har fastsatt minimumsregler, og den er tydelig på at det er sentralmyndighetens ansvar å opprette PAS-tiltak. Komiteen viser også til NOU 2014:9 Ny adopsjonslov, der det anbefales å ha oppfølging av adopterte.

Komiteen mener det er viktig å fange tidlig opp de utfordringene som adoptivfamilier har, og har merket seg at alle høringsinstanser og organisasjoner ønsker et kompetansesenter. Komiteen mener at et eventuelt kompetansesenter må utredes med henblikk på flere ting, som innhold, størrelse, faglige kvalifikasjoner og kostnader, og foreslår derfor:

«Stortinget ber regjeringen vurdere behovet for oppfølging av adopterte og familiene i tråd med Haagkonvensjonen artikkel 9, der en modell som den danske kan vurderes som ett alternativ, og komme tilbake til Stortinget på egnet måte.»

Komiteen viser til at det i dag er god oppfølging (utredning/kursing/informasjon) av adoptivforeldre inntil de overtar omsorgen for sitt nye barn, men at det er mangel på oppfølging etter adopsjon. Særlig gjelder dette utenlandsadopsjon. Proposisjonen legger ikke opp til å endre på dette, og komiteen mener at selv om ikke alle familier trenger oppfølging, bør behovet kartlegges, og foreslår:

«Stortinget ber regjeringen kartlegge behovet for oppfølging etter adopsjon.»

3. Komiteens tilråding

Komiteen har for øvrig ingen merknader, viser til proposisjonen og rår Stortinget til å gjøre følgende

A.

vedtak til lov

om adopsjon (adopsjonsloven)

Kapittel 1. Lovens formål, virkeområde og adopsjonsmyndighet

§ 1 Lovens formål

Formålet med loven er at adopterte barn skal få en trygg oppvekst ved at det etableres varige, rettslige bånd som tilsvarer forholdet mellom barn og foreldre.

Ved adopsjon av personer som er fylt 18 år, er formålet med loven å bekrefte rettslig eksisterende bånd tilsvarende forholdet mellom barn og foreldre.

§ 2 Lovens anvendelse for Svalbard

Kongen kan gi forskrift om at lovens offentligrettslige bestemmelser også skal gjelde for Svalbard, og kan fastsette særskilte regler av hensyn til forholdene der.

§ 3 *Adopsjonsmyndighet*

Departementet er adopsjonsmyndighet etter loven her. Departementet kan delegeres sin myndighet. Myndigheten kan delegeres til ulike organer.

Kapittel 2. Generelle vilkår for adopsjon og forhåndssamtykke til å adoptere

§ 4 *Hensynet til barnets beste*

Barnets beste skal være det overordnede hensynet ved adopsjon. En søknad om adopsjon og om forhåndssamtykke til å adoptere kan bare innvilges når det er klart sannsynlig at adopsjonen vil bli til barnets beste.

§ 5 *Grunnleggende krav til adopsjonssøkere*

Bare den som har forutsetninger for å være en god omsorgsperson for barn, kan adoptere eller gis forhåndssamtykke til å adoptere. Søkeren må dessuten ha ønske om å oppfostre et barn eller ha oppfostret det barnet adopsjonen gjelder.

Den som søker om å adoptere eller om forhåndssamtykke til å adoptere, skal legge fram en uttømmende politiattest.

Departementet kan gi forskrift om behandlingen av adopsjonssaker, utredning av adopsjonssøkerne, forhåndssamtykke til adopsjon, vilkår for å adoptere og krav til søkerne. Det kan blant annet fastsettes krav til søkerens alder, helse, vandel, økonomi, bolig, krav til hvor lenge to søkere skal ha bodd sammen, og krav om deltakelse på adopsjonsforberedende kurs. Det kan settes ulike krav til ulike typer adopsjon.

§ 6 *Krav om ekteskap og samboerskap og unntak fra dette*

Bare ektefeller og samboere kan adoptere sammen. Med samboere menes to personer som bor sammen i et stabilt og ekteskapslignende forhold.

En søker som er gift eller samboende, kan bare adoptere sammen med ektefellen eller samboeren. Den som er gift eller samboer, kan likevel adoptere alene dersom ektefellen eller samboeren er forsvunnet, er psykisk utviklingshemmet eller har en alvorlig psykisk sykdom.

En søker som er gift eller samboende, kan også adoptere alene dersom barnet er

- a) barn av søkerens tidligere eller nåværende ektefelle eller samboer
- b) søkerens eget barn
- c) søkerens tidligere adoptivbarn.

§ 7 *Vilkår for at enslige kan adoptere*

Enslige kan adoptere dersom de har forutsetninger for å ha eneomsorgen for et barn. Bare søkere som bor alene, regnes som enslige.

Departementet kan gi forskrift om vilkår for at enslige kan adoptere.

§ 8 *Aldersgrense for å adoptere og begrensning for søkere som er fratatt rettslig handleevne*

Bare personer som har fylt 25 år, kan adoptere eller få forhåndssamtykke til å adoptere. En søker som har fylt 20 år, kan likevel adoptere eller få forhåndssamtykke til å adoptere dersom søkeren og barnet allerede er sterkt knyttet til hverandre.

En søker som etter vergemålsloven er fratatt rettslig handleevne på det personlige området, kan adoptere bare dersom søkeren og barnet allerede er sterkt knyttet til hverandre og søkerens verge samtykker til adopsjonen.

§ 9 *Barnets deltakelse og samtykke til adopsjon*

Har barnet fylt 7 år, skal det gis mulighet til å uttale seg før det treffes vedtak om adopsjon. Det samme gjelder barn som er yngre enn 7 år, hvis barnet er i stand til å danne seg egne synspunkter. Barnet skal få informasjon om hva en adopsjon innebærer, og veiledning som er tilpasset barnets evne til å forstå. Barnets mening skal tillegges vekt i samsvar med dets alder og modenhet.

Et barn som har fylt 12 år, kan adopteres bare hvis det samtykker til adopsjonen. Dette gjelder likevel ikke dersom barnet på grunn av psykisk utviklingshemming eller psykisk eller fysisk sykdom åpenbart ikke er i stand til å forstå hva et samtykke innebærer.

Før barnet gir samtykke, skal det få informasjon om hva det innebærer å bli adoptert. Samtykket skal være skriftlig og gitt frivillig uten at barnet har fått eller blitt lovet vederlag eller noen annen ytelse for det. Bare en offentlig tjenesteperson kan ta imot eller bekrefte samtykket. Tjenestepersonen skal forsikre seg om at barnet har forstått informasjonen.

Kommunen skal bistå med å opplyse saken og innhente samtykke dersom adopsjonsmyndigheten ber om det.

§ 10 *Foreldrenes samtykke til adopsjon*

Et barn under 18 år kan ikke adopteres uten samtykke fra den eller dem som har foreldreansvaret. Dersom en av dem som har foreldreansvar, er forsvunnet, eller dersom en av dem åpenbart ikke er i stand til å forstå hva et samtykke innebærer, er et samtykke fra den andre tilstrekkelig. Er begge i en situasjon som nevnt i andre punktum, kreves det samtykke fra barnets oppnevnte verge.

Før et samtykke gis, skal foreldre og eventuelle verger få informasjon om hva det innebærer å samtykke. Samtykket skal være skriftlig og gitt frivillig uten motytelse. Bare en offentlig tjenesteperson eller en advokat kan ta imot eller bekrefte samtykket.

Foreldrenes samtykke etter første ledd kan ikke gis før to måneder etter at barnet er født. Også en forelder som har overført foreldreansvaret til den andre forelderen før barnet er to måneder gammelt, skal samtykke til adopsjonen.

En far eller mor som ikke har foreldreansvar, skal varsles og få uttale seg før adopsjonssøknaden avgjøres, jf. forvaltningsloven § 16.

Dersom andre enn foreldrene er oppnevnt som barnets verge, eller dersom far eller mor selv har verge, skal også vergen få uttale seg.

§ 11 *Forbud mot vederlag*

Det er ikke tillatt å gi eller love vederlag eller noen annen ytelse for å påvirke en person som skal samtykke til en adopsjon eller uttale seg om en søknad om adopsjon eller om forhåndssamtykke til å adoptere.

Kapittel 3. Nasjonal adopsjon

§ 12 *Hvem som avgjør adopsjonssøknader*

Adopsjonsmyndigheten avgjør adopsjonssøknader.

Dersom barnevernstjenesten har overtatt omsorgen for et barn etter barnevernloven § 4-12, § 4-8 andre ledd eller § 4-8 tredje ledd, skal adopsjonssaken avgjøres av fylkesnemnda for barnevern og sosiale saker etter barnevernloven § 4-20 andre og tredje ledd. Når fylkesnemnda avgjør adopsjonssøknaden, skal likevel adopsjonsmyndigheten utstede adopsjonsbevillingen.

§ 13 *Adopsjon av ektefellens eller samboerens barn (stebarnsadoptjon)*

Den ene ektefellen kan adoptere den andre ektefellens barn dersom den andre ektefellen samtykker. Den som søker om å få adoptere ektefellens barn, skal ha oppfostret barnet i minst 5 år og ønske å oppfostre barnet videre. Når det er særlige grunner til det, kan det gjøres unntak fra kravet om oppfostringstid.

En skilt ektefelle kan med samtykke fra sin tidligere ektefelle adoptere dennes barn. En gjenlevende ektefelle kan adoptere sin avdøde ektefelles barn.

Første og andre ledd gjelder tilsvarende for samboere og tidligere samboere.

Nåværende eller tidligere ektefeller eller samboere av samme kjønn kan ikke adoptere et stebarn dersom barnet er adoptert fra et land som ikke tillater at personer av samme kjønn adopterer sammen.

§ 14 *Adopsjon av spedbarn*

Spedbarn kan bare adopteres dersom foreldrene har gitt fra seg den faktiske omsorgen ved fødselen.

Adopsjonsmyndigheten velger adoptivforeldre til barnet ut fra registeret over søkere og treffer vedtak i saker om adopsjon av spedbarn. Det skal innhentes en uttalelse fra det faglig rådgivende utvalget for adopsjonssaker om valget av adoptivforeldre til barnet. Uttalelsen skal tillegges stor vekt ved avgjørelsen.

Adopsjonsmyndigheten skal følge opp spedbarnets foreldre og administrere registeret over søkere.

Departementet kan gi forskrift om formidlingsvirksomheten, saksbehandlingen, ansvaret for registeret over søkere og ansvaret overfor barnet og barnets opprinnelige foreldre.

§ 15 *Ny adopsjon av adopterte*

Et adoptert barn kan bare adopteres på ny dersom sterke grunner taler for det. I vurderingen av ny adopsjon skal det særlig legges vekt på den familiesituasjonen barnet kommer til å få dersom det ikke blir adoptert på ny.

§ 16 *Adopsjon av en person som har fylt 18 år (voksenadopsjon)*

En person som har fylt 18 år, kan adopteres bare hvis det er klart sannsynlig at adopsjonen vil bli til beste for personen. Adopsjonssøkeren må dessuten ha oppfostret personen i minst 6 år, med mindre andre særlige grunner taler for adopsjon. I vurderingen skal det legges særlig vekt på tilknytningen mellom søkeren og den som søkes adoptert, den familietilknytningen som måtte falle bort ved adopsjonen, og eventuelle søsken som søkeren skal adoptere samtidig.

En person som etter vergemålsloven er fratatt rettslig handleevne på det personlige området, kan adopteres bare dersom vergen samtykker til adopsjonen.

Kapittel 4. Internasjonal adopsjon

§ 17 *Sentralmyndighet for Haagkonvensjonen 1993*

Departementet utpeker det organet som skal være sentralmyndighet etter Haagkonvensjonen 29. mai 1993 om vern av barn og samarbeid ved internasjonale adopsjoner. Sentralmyndigheten kan delegerer sine oppgaver som sentralmyndighet til organisasjoner som har tillatelser etter §§ 31 og 32.

§ 18 *Forhåndssamtykke til internasjonal adopsjon*

For personer som har sitt vanlige bosted i Norge, kreves det forhåndssamtykke fra adopsjonsmyndigheten for å adoptere barn fra utlandet.

En søker kan få forhåndssamtykke til adopsjon av ett barn under 5 år eller av to søsken som begge er under 5 år.

Departementet kan i forskrift gi nærmere regler om aldersrammene etter andre ledd.

§ 19 *Behandling av søknader om forhåndssamtykke til internasjonal adopsjon*

Adopsjonsmyndigheten behandler søknader om forhåndssamtykke til adopsjon av barn som har sitt vanlige bosted i utlandet.

Kommunen skal bistå med å opplyse saken dersom adopsjonsmyndigheten ber om det.

Skal adopsjonen gjennomføres etter at barnet er kommet til Norge, skal kommunen bistå også etter at barnet er kommet.

§ 20 *Adopsjon av barn som har sitt vanlige bosted i utlandet*

Et barn som har sitt vanlige bosted i utlandet, kan bare adopteres gjennom en organisasjon som har tillatelse til adopsjonsformidling etter § 31, og som har tillatelse til å formidle barn fra særskilt angitte land etter § 32.

Adopsjonsmyndigheten kan likevel gi forhåndssamtykke til å adoptere fra utlandet utenom en adopsjonsorganisasjon dersom

- a) vilkårene for forhåndssamtykke etter loven og forskrift med hjemmel i loven er oppfylt
- b) minst én av søkerne har en spesiell tilknytning til det landet der barnet har sitt vanlige bosted
- c) ingen norsk adopsjonsorganisasjon har formidlingstillatelse i det landet der barnet har sitt vanlige bosted
- d) adopsjonen kan gjennomføres på en forsvarlig måte.

§ 21 *Adopsjon av barn som søkeren har tilknytning til*

Dersom en søknad om forhåndssamtykke gjelder et bestemt barn som har sitt vanlige bosted i utlandet, kan adopsjonsmyndigheten gi forhåndssamtykke til å adoptere dersom

- a) vilkårene for forhåndssamtykke etter loven og forskrift med hjemmel i loven er oppfylt
- b) minst én av søkerne har en spesiell tilknytning til det landet der barnet har sitt vanlige bosted
- c) minst én av søkerne har en nær personlig tilknytning til barnet eller barnets nære familie, og kontakten er etablert uten adopsjonshensikt
- d) barnet mangler trygghet og faste omsorgspersoner i det landet der barnet har sitt vanlige bosted
- e) adopsjonen kan gjennomføres på en forsvarlig måte.

§ 22 *Tildeling av barn fra utlandet*

Landet der barnet har sitt vanlige bosted, tildeler barnet til en søker som har fått forhåndssamtykke til å adoptere. Tildelingen skal godkjennes av adop-

sjonsmyndigheten. Før godkjenningen skal det vurderes om barnet har behov for spesiell støtte. Har barnet behov for spesiell støtte, skal det innhentes en uttalelse fra det faglig rådgivende utvalget for adopsjonssaker. Ved avgjørelsen av om tildelingen skal godkjennes, skal det legges stor vekt på uttalelsen.

Adopsjonsmyndigheten etter første ledd kan delegere myndigheten til å godkjenne tildelinger av barn fra utlandet til organisasjoner som har tillatelser etter §§ 31 og 32.

§ 23 *Oppfølgingsrapporter til landet barnet ble adoptert fra*

Dersom myndighetene i landet barnet ble adoptert fra, krever oppfølgingsrapporter utarbeidet eller godkjent av offentlig myndighet om barnets situasjon i Norge, skal adopsjonsmyndigheten utarbeide slike rapporter i inntil 3 år etter at barnet har kommet til Norge.

Kommunen skal bistå med opplysninger til oppfølgingsrapportene og utarbeide oppfølgingsrapporter dersom adopsjonsmyndigheten ber om det.

Kapittel 5. Virkninger av adopsjon

§ 24 *Likestilling mellom adoptivbarn og andre barn*

Et adoptivbarn og dets etterkommere får samme rettslige stilling som om adoptivbarnet var adoptivforeldrenes egenfødte barn, dersom ikke noe annet følger av odelslova §§ 12 og 52, statsborgerloven § 5 og navneloven § 5.

Dersom en ektefelle eller samboer har adoptert den andre ektefellens eller samboerens barn, får barnet samme rettslige stilling som det ville ha fått om det var deres felles barn. Det samme gjelder dersom barnet adopteres av forelderens tidligere ektefelle eller samboer.

Et adoptivbarns rettslige stilling overfor den opprinnelige slekten faller bort ved adopsjonen dersom ikke noe annet følger av § 25, ekteskapsloven § 3 eller straffeloven §§ 312 og 313.

§ 25 *Besøkskontakt mellom adoptivbarnet og dets opprinnelige foreldre*

Dersom en adopsjon er gjennomført etter barnevernloven § 4-20, og fylkesnemnda har truffet vedtak om besøkskontakt mellom barnet og de opprinnelige foreldrene etter barnevernloven § 4-20 a, gjelder § 24 med de begrensninger som måtte følge av vedtaket.

§ 26 *Barnets rettslige stilling etter ny adopsjon*

Bli et adoptert barn adoptert på ny, faller barnets rettslige stilling overfor de første adoptivforeldrene og deres slekt bort.

Er den nye adopsjonen en adopsjon etter § 6 tredje ledd bokstav a til c, opphører rettsvirkningene av den første adopsjonen bare overfor den adoptivforelderen som barnet adopteres fra.

Rettsvirkningene av en ny adopsjon følger ellers av § 24.

§ 27 *Offentlige registre*

Det skal registreres i Folkeregisteret at et barn er adoptert. Departementet kan gi forskrift om at adopsjonen skal registreres i andre offentlige registre og protokoller.

§ 28 *Utvidet rettskraft og særregler om domstolsprøving*

Et endelig adopsjonsvedtak eller en rettskraftig dom om gyldigheten av et adopsjonsvedtak virker for og mot alle og legges til grunn i alle forhold der adopsjonen har betydning.

Spørsmålet om gyldigheten av et adopsjonsvedtak kan ikke tas opp til prejudisiell prøving i en sak som gjelder et annet spørsmål.

Når et adopsjonsvedtak skal prøves av en domstol, skal den som går til sak, varsle dem som var parter i adopsjonssaken.

Kapittel 6. Formidling av adopsjon av barn fra utlandet

§ 29 *Definisjon av adopsjonsformidling*

Med adopsjonsformidling menes handlinger og virksomhet som har til formål å skape kontakt mellom barn som kan adopteres, og personer som ønsker å adoptere. Adopsjonsformidling omfatter blant annet registrering av barn som kan adopteres, registrering eller utredning av søkere og valg av foreldre til det enkelte barn.

§ 30 *Forbud mot adopsjonsformidling*

Det er forbudt for privatpersoner å drive adopsjonsformidling. Adopsjonsformidling kan bare foretas av organisasjoner med tillatelse fra adopsjonsmyndigheten.

§ 31 *Tillatelse til å drive adopsjonsformidling (driftstillatelse)*

Adopsjonsmyndigheten kan gi organisasjoner en tidsbegrenset tillatelse til å drive adopsjonsformidling. Det kan bare gis tillatelse til organisasjoner som

- har adopsjonsformidling som hovedformål
- arbeider for barnets beste
- er ledet av og bemannet med personer som er kvalifisert til å arbeide med internasjonale adopsjoner
- ikke har økonomisk vinning som formål.

Departementet kan gi forskrift om hvilke krav som kan stilles til en organisasjon for å få driftstillatelse, til organisasjonens virksomhet og avviklingen av den.

§ 32 *Tillatelse til adopsjonsformidling fra enkeltland (formidlingstillatelse)*

Adopsjonsmyndigheten kan gi organisasjoner som har tillatelse etter § 31, særskilt tidsbegrenset tillatelse til å formidle barn fra enkeltland. En tillatelse gis på vilkår om at organisasjonen også får tillatelse fra hvert enkelt land til å formidle adopsjoner fra dette landet.

Departementet kan i forskrift gi nærmere regler om formidlingstillatelser.

§ 33 *Forbud mot å gi vederlag for å påvirke formidling av adopsjon*

Det er ikke tillatt å gi vederlag eller noen annen ytelse til organisasjoner, personer i organisasjoner eller andre som formidler en adopsjon når dette har til formål å påvirke en adopsjonsprosess eller utfallet av en adopsjonssak.

§ 34 *Tilsyn med adopsjonsorganisasjoner*

Adopsjonsmyndigheten fører tilsyn med alle sider av adopsjonsorganisasjonens virksomhet.

Adopsjonsorganisasjonene kan gis pålegg om å rette på forhold som er i strid med lov, forskrift eller vilkår for tillatelser etter §§ 31 og 32.

Tillatelsene kan trekkes tilbake dersom lov, forskrift eller vilkår for tillatelsene etter §§ 31 og 32 ikke er oppfylt.

Kapittel 7. Regler om saksbehandling

§ 35 *Forholdet til forvaltningsloven*

Forvaltningsloven gjelder ved behandlingen av adopsjonssaker dersom ikke noe annet følger av denne loven.

Enhver som utfører tjeneste eller arbeid for barne-, ungdoms- og familieetaten eller en adopsjonsorganisasjon med tillatelse etter §§ 31 og 32, har taushetsplikt etter forvaltningsloven §§ 13 til 13 e. Taushetsplikten omfatter også opplysninger om fødested, fødselsdato, personnummer, statsborgerforhold, sivilstand, yrke, bopel og arbeidssted.

§ 36 *Begrensninger i hvem som er part og har klage rett i sak om spedbarnsadopsjon*

En søker som er registrert etter § 14 om spedbarnsadopsjon, regnes ikke som part i sak om tildeeling av et barn til en annen søker. En søker som mener seg forbigått, kan ikke klage over at en annen har fått adoptere.

§ 37 *Anonym adopsjon*

Forvaltningsloven § 18 første ledd er ikke til hinder for at partene i en adopsjonssak holdes ukjente for hverandre.

§ 38 *Adoptivforeldrenes plikt til å fortelle barnet at det er adoptert*

Så snart det er tilrådelig, skal adoptivforeldrene fortelle barnet at det er adoptert, og informere barnet om dets etniske, religiøse, kulturelle og språklige bakgrunn.

§ 39 *Adoptivbarnets og etterkommernes rett til opplysninger*

Et adoptivbarn som har fylt 18 år, har rett til å få opplyst fra adopsjonsmyndigheten hvem de opprinnelige foreldrene er. Adoptivbarnet skal få nødvendig veiledning i denne sammenheng.

Når et adoptivbarn har fylt 18 år, skal adopsjonsmyndigheten skriftlig informere barnet om at det har rett til opplysninger etter loven her, og om innsynsretten etter forvaltningsloven §§ 18 til 21.

Lever ikke adoptivbarnet, har adoptivbarnets etterkommere rett til å få opplyst hvem de opprinnelige foreldrene til adoptivbarnet er.

§ 40 *Frist for å omgjøre adopsjonsvedtak*

Et adopsjonsvedtak kan ikke omgjøres senere enn ti år etter vedtakstidspunktet.

§ 41 *Kongens myndighet til å godkjenne vedtak*

Kongen kan med tilbakevirkende kraft godkjenne et adopsjonsvedtak som er gitt uten at lovens vilkår var oppfylt.

§ 42 *Det faglig rådgivende utvalget for adopsjonssaker*

Departementet oppnevner det faglig rådgivende utvalget for adopsjonssaker. Utvalget skal bistå adopsjonsmyndigheten i vurderingen av søknader om adopsjon av spedbarn etter § 14 og tildelinger av barn fra utlandet etter § 22.

Departementet kan gi forskrift om sammensetningen av og behandlingsmåten i det faglig rådgivende utvalget for adopsjonssaker.

Kapittel 8. Når en adopsjonssak kan behandles i Norge, når norsk rett gjelder og anerkjennelse av utenlandsk adopsjon

§ 43 *Adopsjonssøknader som kan avgjøres i Norge*

En søknad om adopsjon og om forhåndssamtykke til å adoptere kan avgjøres i Norge dersom søkeren eller barnet har sitt vanlige bosted i Norge.

Søknaden kan også avgjøres i Norge dersom søkeren eller barnet er norsk statsborger, og bostedslan-

det ikke har jurisdiksjon til å avgjøre en adopsjonssøknad fra søkeren. Søknaden kan dessuten avgjøres i Norge dersom det er særlige grunner til at saken avgjøres i Norge, og saken har nær tilknytning til Norge.

Første og andre ledd gjelder likevel ikke dersom noe annet følger av overenskomst med en annen stat.

§ 44 *Hvilket lands rett som skal gjelde*

En søknad om adopsjon og om forhåndssamtykke til å adoptere skal avgjøres etter norsk rett.

Gjelder søknaden adopsjon av et barn under 18 år som har sitt vanlige bosted i et annet land, skal spørsmålet om samtykke fra foreldre eller verger vurderes etter det andre landets rett.

§ 45 *Adopsjon av barn med tilknytning til et annet land enn Norge*

Gjelder søknaden adopsjon av et barn under 18 år som har tilknytning til et annet land enn Norge, skal det i vurderingen av barnets beste legges vekt på om adopsjonen også vil bli anerkjent i et land som søkeren eller barnet har så sterk tilknytning til at det ville medføre betydelig ulempe for barnet dersom adopsjonen ikke blir anerkjent der.

§ 46 *Anerkjennelse av en utenlandsk adopsjon*

En endelig adopsjonsavgjørelse fra en offentlig myndighet eller domstol i en annen stat anerkjennes i Norge dersom norske myndigheter har forhåndssamtykket til adopsjonen etter §§ 18, 20 og 21, eller dersom adopsjonen ble gitt eller anerkjent i det landet der søkeren hadde sitt vanlige bosted på avgjørelses-tidspunktet.

En utenlandsk adopsjon av et barn under 18 år som hadde sitt vanlige bosted i Norge eller norsk statsborgerskap på avgjørelses-tidspunktet, anerkjennes likevel ikke etter første ledd.

Første ledd gjelder ikke dersom noe annet følger av overenskomst med en annen stat.

§ 47 *Bekreftelse eller avgjørelse om anerkjennelse av en utenlandsk adopsjon*

Adopsjonsmyndigheten kan på anmodning fra den adopterte, den som har adoptert, eller en myndighet som må ta stilling til om en utenlandsk adopsjon skal anerkjennes som del av en sak, bekrefte at vilkårene i § 46 første ledd er oppfylt.

Når det er til barnets beste og særlige grunner taler for det, kan adopsjonsmyndigheten avgjøre at en utenlandsk adopsjon som ikke anerkjennes etter § 46, likevel skal gjelde i Norge dersom barnet eller den som har adoptert, søker om det. Dette gjelder likevel ikke dersom noe annet følger av overenskomst med en annen stat.

Bekreftelse eller avgjørelse etter første og andre ledd skal uten videre legges til grunn av norske myndigheter.

Departementet kan gi forskrift om gjennomføring av reglene i §§ 46 og 47.

§ 48 *Anerkjennelse av en utenlandsk oppheving eller omgjøring av en adopsjon*

Har adoptivbarnet eller en av foreldrene sitt vanlige bosted i Norge, og en utenlandsk myndighet eller domstol opphever eller omgjør en utenlandsk adopsjon, anerkjennes avgjørelsen om dette i Norge dersom adopsjonsmyndigheten samtykker, og det ikke følger noe annet av overenskomst med en annen stat.

§ 49 *Rettsvirkningene av en anerkjent utenlandsk adopsjon*

En utenlandsk adopsjon som anerkjennes etter § 46 eller § 47, har samme rettsvirkning som en norsk adopsjon dersom ikke noe annet følger av overenskomst med en annen stat.

§ 50 *Ordre public*

Dersom det åpenbart vil være i strid med norsk rettsorden (ordre public), skal utenlandsk lov ikke ha virkning i Norge, og en utenlandsk adopsjon skal ikke gjelde i Norge.

Kapittel 9. Straff

§ 51 *Straff*

Den som bryter forbudet i §§ 11, 30 eller 33, straffes med bøter eller fengsel i inntil 3 måneder.

Brudd på taushetsplikten etter § 35 andre ledd straffes etter straffeloven § 209.

Kapittel 10. Ikrafttredelse, overgangsregler og endringer i andre lover

§ 52 *Ikrafttredelse*

Loven gjelder fra det tidspunktet Kongen bestemmer. Fra samme tidspunkt oppheves lov 28. februar 1986 nr. 8 om adopsjon.

Kongen kan bestemme at enkelte nye bestemmelser trer i kraft på et senere tidspunkt.

§ 53 *Overgangsregler*

Loven gjelder for adopsjoner etter tidligere lovgivning, men for adopsjoner fra før 1. juli 1957 gjelder den bare dersom det er fastsatt utvidet arverett etter lov 2. april 1917 nr. 1 om adoption § 15 b, slik den lød etter lov 24. mai 1935 nr. 2 om endring i adopsjonsloven.

Loven gjelder bare for adopsjonssøknader som mottas av adopsjonsmyndigheten etter lovens ikrafttredelse.

§ 12 andre ledd og barnevernloven § 4-20 nytt femte ledd gjelder for behandling av saker om samtykke til adopsjon som bringes inn for fylkesnemnda etter lovens ikrafttredelse. Er saken brakt inn for fylkesnemnda før lovens ikrafttredelse, skal disse bestemmelsene likevel gjelde dersom forhandlingsmøtet i fylkesnemnda ikke allerede er påbegynt. Ved rettslig overprøving av fylkesnemndas vedtak skal de regler som gjaldt da fylkesnemnda behandlet saken, anvendes.

Bestemmelsen i § 39 andre ledd gjelder bare for adopsjoner som er innvilget etter loven her.

Departementet kan fastsette ytterligere overgangsregler.

§ 54 *Endringer i andre lover*

Fra det tidspunktet loven trer i kraft, gjøres følgende endringer i andre lover:

1. I lov 4. juli 1991 nr. 47 om ekteskap skal § 95 andre ledd lyde:

Bestemmelser i norsk lovgivning som omhandler ekteskap og ektefeller, gjelder tilsvarende for registrert partnerskap og registrerte *partnere*.

2. I lov 17. juli 1992 nr. 100 om barneverntjenester

§ 4-20 nytt femte ledd skal lyde:

Fylkesnemnda kan treffe vedtak om adopsjon når foreldrene samtykker, så fremt vilkårene i tredje ledd er oppfylt.

§ 4-23 tredje ledd skal lyde:

For formidlingsvirksomhet for plassering av barn med adopsjon for øye gjelder *adopsjonsloven*.

3. I lov 7. juni 2002 nr. 19 om personnavn skal § 5 lyde:

§ 5 *Etternavn ved adopsjon*

Hvis en person under 18 år blir adoptert, får han eller hun adoptantens etternavn med mindre annet er fastsatt i forbindelse med adopsjonen. Dette gjelder ikke der den ene ektefellen eller samboeren adopterer den andres barn.

Når ektefeller eller samboere sammen adopterer noen som er under 18 år, får adoptivbarnet adoptivmorens etternavn med mindre annet er fastsatt i forbindelse med adopsjonen. § 2 annet ledd annet punktum gjelder tilsvarende.

4. I lov 10. juni 2005 nr 51 om norsk statsborgerskap

§ 5 andre punktum skal lyde:

Adopsjonsbevillingen må være gitt av norsk myndighet i medhold av adopsjonsloven, eller ved uten-

landsk adopsjon som skal gjelde i Norge etter bestemmelsene i *adopsjonsloven*.

§ 37 første ledd skal lyde:

Barn under 18 år som ble adoptert av en norsk statsborger før loven her trådte i kraft, men som ikke ble norsk statsborger ved adopsjonen eller senere ved melding eller søknad, har ved melding rett til å bli norsk statsborger så fremt adopsjonsbevillingen ble gitt av norsk myndighet i medhold av adopsjonsloven eller det foreligger utenlandsk adopsjon som gjelder i Norge etter bestemmelsene i *adopsjonsloven*.

B.

I

Stortinget ber regjeringen sørge for at saksbehandlingen når den gjelder utenlandsadopsjon, ikke overskrider 30 dager.

II

Stortinget ber regjeringen vurdere behovet for oppfølging av adopterte og familiene i tråd med Haagkonvensjonen artikkel 9, der en modell som den danske kan vurderes som ett alternativ, og komme tilbake til Stortinget på egnet måte.

III

Stortinget ber regjeringen kartlegge behovet for oppfølging etter adopsjon.

Oslo, i familie- og kulturkomiteen, den 30. mai 2017

Svein Harberg

leder

Sonja Mandt

ordfører

